

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

Hudební umění

Cello

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**MICHAELA FUKAČOVÁ JAKO INTERPRETKA DÁNSKÉ
VIOLONCELLOVÉ LITERATURY**

Aneta Šudáková

Vedoucí práce: prof. Miroslav Petráš

Oponent práce: odb. as. Michael Ericsson

Datum obhajoby:

Přidělovaný akademický titul: BcA.

Praha, 2017

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

MUSIC AND DANCE FACULTY

Music art

Cello

BACHELOR THESIS

**MICHAELA FUKAČOVÁ AS AN INTERPRETER OF
DANISH CELLO MUSIC**

Aneta Šudáková

Advisor: prof. Miroslav Petráš

Examiner: Michael Ericsson

Date of graduation:

Academic degree: BcA.

Prague, 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

Michaela Fukačová jako interpretka dánské violoncellové literatury

Vypracovala samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne

.....

podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Abstrakt

Tato bakalářská práce pojednává o Michaele Fukačové, uznávané české violoncellistce žijící v současnosti v Dánsku, mapuje její život, profesní úspěchy a koncertní činnost. Dále se práce věnuje skladatelům, kteří významně zasáhli do vývoje dánské hudby, zahrnuje také současné dánské autory, jejichž tvorba obohatila violoncellovou literaturu. Michaela Fukačová je úspěšnou interpretkou těchto skladeb a podílí se tak na jejich propagaci a začlenění do světového violoncellového repertoáru.

Informace jsou čerpány z knih, časopisových článků, internetových stránek a především z rozhovorů poskytnutých Michaelou Fukačovou.

Abstract

This bachelor's thesis focuses on Michaela Fukačová. She is a distinguished Czech cellist, living in Denmark. The thesis deals with her life, professional career and concerto performances. Furthermore, the work is focused on composers who have the greatest influence on the evolution of music in Denmark, including the temporary Danish composers whose work has enriched the cellist literature. Michaela Fukačová is a successful composer of these pieces. She participates in their publicity and integration into the world's cellist repertory. The information has been gained from books, magazine articles and websites, however, firstly thanks to the interviews with Michaela Fukačová.

Obsah

Úvod	8
1 Studijní léta	9
2 Profesní životopis	13
3 Dánsko	15
4 Osobní život Michaely	17
4.1 Rodina Michaely	18
5 Koncertní život za oponou	20
6 Diskografie.....	21
7 Dánská hudba v 19. století.....	23
7.1 Johan Peter Emilius Hartmann.....	23
8 Carl Nielsen (1865-1931).....	28
9 Herman Koppel.....	30
9.1 Skladby pro violoncello	32
10 Anders Koppel	34
11 Poul Ruders	35
12 Jesper Koch.....	37
Závěr	38

Úvod

Vysoce respektovaná violoncellistka Michaela Fukačová, která disponuje pozoruhodnými kvalitami, má za sebou řadu soutěžních úspěchů, významných ocenění a je celosvětově vyhledávanou sólistkou. Od roku 1985 žije v Dánsku, který se stal jejím druhým domovem, a spolupracuje s tamními orchestry a předními dánskými skladateli. Michaela je úspěšnou interpretkou soudobých skladeb dánských autorů, některá díla byla dokonce pro Michaelu přímo napsána. Její jedinečnost spočívá především v herních technických schopnostech, strhující hloubkou výrazu, oduševnělým a velmi emotivním hudebním projevem. Její herní kvality umocňuje charisma Michaely, její vyrovnanost a snoubení naprosté pokory se zdravou sebedůvěrou.

Přestože je mezinárodně úspěšnou violoncellistkou, ve své rodné zemi se jí nedostává dostatečného uznání. Mým cílem je tedy v této práci přiblížit život Michaely, její koncertní činnost a vztah k dánské violoncellové hudbě. V první části bakalářské práce uvádím řadu faktů získaných osobními rozhovory a svolením Michaely Fukačové.

Dále se chci věnovat dánským autorům, kteří měli vliv na vývoj dánské hudby. Mezi první stěžejní hudební skladatele patří Johan Peter Emilius Hartmann, Niels Wilhelm Gade, do historie tamní hudby zasáhl také český violoncellista a komponista František Xaver Neruda žijící v Dánsku, a dále Carl Nielsen jako dosud nejvýznamnější dánský skladatel. Práce pojednává také o dánských autorech 20. a 21. století, kteří rozšířili svým dílem violoncellovou literaturu, jsou to Herman Koppel, jeho syn Anders Koppel, Poul Ruders a Jesper Koch. Jejich skladby Michaela Fukačová mnohokrát koncertně provedla, některé natočila na desku, a je tak jejich mezinárodní propagátorkou. Mým záměrem je ukázat, že tato malá severská země se může pochlubit skladateli, jejichž jména jsou zvučná i za dánskými hranicemi.

1 Studijní léta

Michaela Fukačová se narodila 27. března 1959 v Brně. Už od malička se jí dostávalo dobrého hudebního vzdělání, pochází z rodiny slavných muzikologů. Michaela často s rodiči navštěvovala koncerty, kulturní události a také opery, které milovala. V pěti letech se začala věnovat hře na klavír, k violoncellu se dostala až ve čtrnácti letech.

Důvodů, proč si Michaela vybrala právě violoncello, je hned několik. Jedním z nich byl asi ten nejméně romantický, spíš praktický. Doma leželo nepoužívané violoncello, které patřilo dědečkovi Michaely a čtrnáctileté Michaely se zdál tento nástroj jako přitažlivý. Představa, že se bude s violoncellem procházet městem a brněňští obyvatelé na ni budou upírat zvědavé pohledy, se jí, jak sama přiznává, velmi líbila. Dalším faktorem, který sehrál důležitou roli při volbě profese, byla politická situace. V tehdejší komunistickém Československu neměli Fukačovi dobré postavení, rodiče Michaely nebyli v politické straně a jejich názory z nich dělaly nepřátele tehdejší vládnoucí strany. Fukačovi tedy museli počítat s tím, že Michaela nebude přijata na gymnázium. Michaela se violoncello jako orchestrální nástroj líbil, navíc její dva nejbližší přátelé byli také violoncellisti, a violoncello se svou velikostí a stavbou pro mladou Michaelu jevílo jako ideální.

Pouhý rok se seznamovala s violoncellem, záhy nastoupila na brněnskou konzervatoř do třídy pana Bedřicha Havlíka¹. Přestože Michaela samu sebe nevidí jako politickou oběť, stres plynoucí z politické situace její rodina značně pociťovala. Michaely se tyto nepříjemnosti dotýkaly „pouze“ při přijímacích zkouškách na konzervatoř. Michaela byla přijata na konzervatoř až po několika odvoláních a nikdo by asi nyní nevěřil, že tato geniální violoncellistka měla studium konzervatoře jako vidinu přijatelného nouzového úniku. Velmi brzy se však začal projevovat Michaelin velký talent, od prvního ročníku dělala neuvěřitelné pokroky. Přestože herní technika ostatních studentů byla v daný moment na vyšší úrovni, Michaela je velmi rychle doháněla. První skladbu, kterou Michaela začala na konzervatoři studovat, byla Mazurka od Wilhelma Fitzenhagena (1848-1890). Michaela vzpomíná, jak se za tuto skladbu styděla a toužila se vyrovnat svým vrstevníkům, a to se jí velmi brzy začalo dařit. V prvním ročníku nastudovala koncert G Dur od Georga Goltermána (1825-1876), Allegro Appassionato od Camilla Saint – Saense (1835-1921) a Koncert D dur od Bernharda Romberga (1767-1841). Druhý rok se věnovala mimo jiné Koncertu g moll pro violoncello a orchestr od Dmitrije Kabalevského (1904-1987). Sama Michaela říká, že v prvních letech strávených na konzervatoři byli jejím hnacím motorem právě spolužáci, snažila se je postupně v herních schopnostech předběhnout, a tak byla čím dál blíže svému snu.

¹ Bedřich Havlík (1936-2001) byl významným brněnským violoncellistou, působil na tamější konzervatoři a JAMU, byl také členem Moravského kvarteta.

Michaela již po dvou letech hry na violoncello dokázala získat druhou cenu na mezinárodní soutěži Beethovenův Hradec². Tato trofej se stala zároveň její první soutěžní cenou a všechno začalo vypadat skutečně, Michaela začala věřit, že se ve violoncellovém světě může prosadit. Už tehdy pedagog Michaely Bedřich Havlík správně vycítil její velký potenciál a své studentce naznačil, že pokud se bude ubírat tímto směrem a takovou rychlostí, může se uplatnit jako sólistka.

O Michaela je rovněž známo, že nepatřila ke studentům, kteří u svého nástroje trávili hodiny. Zřejmě ji to trápilo, a tak se snažila i v tomto směru vyrovnat svým spolužákům, pokoušela se cvičit již od brzkých ranních hodin jako oni. Nicméně brzy si uvědomila, že každý člověk má svůj biorytmus a nově nastavený režim tomu jejímu biorytmu nebude vyhovovat.

Michaela si vytvořila k pódiu velmi kladný vztah, za což jistě vděčí mimo jiné i Bedřichu Havlíkovi, který takto vedl celou svou violoncellovou třídu. Michaela absolvovala studium na brněnské konzervatoři společně se Symfonickým orchestrem brněnské konzervatoře pod taktovkou Zbyňka Mrkose³, zazněl Dvořákův Koncert č. 2 h moll op. 104.

Dále pokračovala Michaela ve studiu na Akademii múzických umění v Praze, ve třídě Alexandra Večtomova⁴. Právě studium u tohoto významného violoncellisty považuje Michaela za jedno z nejprínosnějších a v jejím herním projevu je jeho vedení stále patrné.

Po absolvování AMU se v roce 1985 Michaela odstěhovala do Dánska, kde studovala v sólistické třídě Královské konzervatoře v Kodani u Erlinga Blöndala Bengtssona⁵. Mimo jiné svůj talent Michaela rozvíjela v Londýně, kde ji učil William Pleethe (1916-1999), a dále se účastnila mistrovských kurzů u legendárních violoncellistů Andrého Navarry (1911-1988) na italské Accademia Chigiana v Sieně a u Paula Torteliera (1914-1990) na Piatigorského kurzech v Los Angeles.

Na Michaelu jsou často směřovány otázky typu, který violoncellista ji naučil nejvíce, který pro ni byl tím nejzásadnějším. Michaela vnímá jako stěžejní pro svůj rozvoj tři violoncellové osobnosti. Jsou jimi výše zmínění Bedřich Havlík

² Mezinárodní interpretační soutěž a hudební festival Beethovenův Hradec patří k nejvýznamnějším hudebním událostem v České republice, historie soutěže sahá do roku 1961. Mezi nejslavnější laureáty soutěže patří Ivan Klášný, Jiří Vodička, Miroslav Petráš, Jiří Bárta nebo Ivan Ženatý.

³ Zbyněk Mrkos (1913-1993) studoval dirigování ve třídě Václava Talicha, působil na brněnské konzervatoři, v roce 1947 zde založil Moravský komorní orchestr, vyučoval také na JAMU. Byl u zrodu Státní filharmonie Brno, a byl jmenován jejím dirigentem.

⁴ Alexandr Večtomov (1930-1989) byl významný český violoncellista a hudební pedagog. Nejprve studoval hru na violoncello na pražské konzervatoři u svého otce Ivana Večtomova, poté studoval u violoncellisty Ladislava Zelenky na Akademii múzických umění v Praze. Působil nejprve v Sukově triu a později se stal členem Českého tria.

⁵ Dánský violoncellista Eerlin Blöndal Bengtsson (1932-2013) byl žákem Gregora Piatigorského, pedagogicky působil v Kodani, v Michiganu, v Kolíně nad Rýnem.

a Alexandr Večtomov, a trojici uzavírá hudební legenda Mstislav Rostropovič⁶.

Rostropovič byl Michaeliným posledním učitelem a jeho přínos byl pro fázi, v níž se Michaela nacházela, rozhodující. Michaelu okouzilo především Rostropovičovo charisma a moudrost. Doposud se stále hudebně hledala, ale Rostropovič v ní probudil víru v sebe sama a nasměroval ji na novou cestu. Díky němu si Michaela uvědomila, že nejpůsobivějšího výrazu a síly může docílit těmi nejprostšími prostředky, nemusí už klást otázky svým violoncellovým vzorům, protože všechny hledané odpovědi má v sobě. Přijala filozofii tohoto hudebního génia za svou.

Cesta k tomuto legendárnímu violoncellistovi nebyla vůbec jednoduchá. Michaela ho kontaktovala telefonicky, ale Rostropovič nejevil žádný zájem. Zřejmě jí také špatně rozuměl, protože ji odbyl, že zpěvačky nevyučuje. Michaela ho nakonec přesvědčila a domluvili si schůzku v Hamburku, kde Rostropovič zkoušel. Michaela byla pod tlakem, protože Rostropovič na ni měl vyhrazeno pouze pět minut, a to byl čas, během kterého se Michaela musela zkoncentrovat, ukázat se v co nejlepším světle a zaujmout violoncellového génia. Po několika málo tónech z Šostakovičova prvního violoncellového koncertu ji Rostropovič přerušil a řekl jí, že už ji nemá co učit, že ho přece nepotřebuje. Michaela si ale violoncellového génia přece jenom získala, mluvila na něj rusky, což mu bylo před německými novináři zřejmě sympatické, a tak přece jenom svolil k jejich další schůzce. Od té doby se setkali ještě několikrát, Michaela byla pokaždé naprosto fascinovaná a Rostropovič nikdy příliš nestál o to, aby mu hrála. „*Vždyť už mně nic nehrej, ty všechno umíš, pojď, půjdem si někam sednout.*“ Michaelu činí výjimečnou řada předností, jednou z nich je její vibrato, které nelze zaměnit s vibratem žádného jiného umělce. Není možné ho exaktně popsat, někdy je široké a pomalé, někdy je rychlé, naléhavé a vášnivé, ať už má ale v daný okamžik jakoukoli podobu, Michaela jím dokáže promlouvat a zasáhnout své posluchače velmi hluboko. Nicméně Rostropovič měl smysl pro humor, o vibratu Michaely se vyjádřil jako o „*cigánském*“ a dodal, že si ji pozve na svůj pohřeb, protože ho jistě probudí.

Rostropovičův přístup ke hře na nástroj byl velmi prostý a osvěžující svojí nekomplikovaností, důkazem toho je jedna ze vzpomínek Michaely, kdy společně pracovali na technice pravé ruky. Mistr jí podal zátku od šampaňského a vyzval ji, aby zátkou trefila obraz na zdi. Michaela pochopitelně trefila a Rostropovič s úsměvem řekl, že obraz trefila, protože chtěla. Podle Rostropoviče je tedy kouzlo hry na nástroj pouze ve správné představě, pokud ji interpret má, musí už pracovat pouze na jejím dosažení. Svůj ideál přiblížil Michaela jednou takto: „*Podívej se třeba na Shakespeara, toho mají rádi Evropané, Afričané, Australani, Japonci, všichni ho chápou, protože láska, nenávisť, žárlivost jsou elementárními*

⁶ Mstislav Rostropovič (1927-2007) studoval na moskevské konzervatoři, díky úspěchům na mezinárodních soutěžích si brzy vybudoval renomé geniálního violoncellisty a vynikajícího dirigenta, po druhé světové válce pobýval až do roku 1990 v USA.

částicemi lidského života. Když vezmeš třeba Zweiga nebo Kafku, budou se líbit třeba jenom Evropanům. Já chci hrát tak, jako psal Shakespeare, aby se to líbilo všem."

Tito dva umělci si rozhodně padli do noty, bylo mezi nimi jisté pouto, a zajímavé je také to, že se narodili oba 27.3.

Michaela měla také naplánovaný studijní pobyt u Jacqueline du Pré⁷ (1945-1987), jejíž interpretace Elgarova violoncellového koncertu e moll na ni velmi zapůsobila. Získala potřebné stipendium, naneštěstí Jacqueline du Pré v roce 1987 zemřela. Stipendium použila Michaela alespoň ke studiu u učitele Jacqueline, Williama Pleetheho (1916-1999).

Po svém odchodu do Dánska v roce 1985 se zapsala do sólové třídy dánské Královské konzervatoře, kde působil vynikající violoncellista Erling Blöndal Bengtsson (1932-2013).⁸

⁷ Britská violoncellistka Jacqueline du Pré (1945-1987) patří k nejuznávanějším violoncellistkám všech dob, stala se žákyní Williama Pleetha, později se učila ve třídě Pabla Casalse, Paula Torteliera, Mstislava Rostropoviče. Proslavila ji řada nahrávek, koncertní činnost a také hudební spolupráce s jejím manželem Danielem Barenboimem. Zemřela předčasně na roztroušenou sklerózu.

⁸ Celá kapitola zpracovává rozhovor s Michaelou Fukačovou.

2 Profesionální životopis

Michaela Fukačová se výrazně prosadila na světových koncertních pódiih po řadě úspěchů v mnoha významných soutěžích. V roce 1984 získala druhou cenu na interpretační soutěži Pražského Jara a v roce 1986 získala čtvrtou cenu na mezinárodní soutěži P.I. Čajkovského v Moskvě. Tento úspěch byl pro další vývoj Michaeliny kariéry rozhodující. V roce 1987 získala čtvrtou cenu na violoncellové soutěži v holandském Scheveningenu, Michaela je držitelkou zvláštní ceny L. Rose na violoncellové soutěži W. Naumburga v New Yorku z roku 1989. V roce 1990 byla nominována na cenu Grammy za nejlepší klasické album. Rok 1996 jí přinesl v Praze cenu Grammy Classic za nejlepší sólistický výkon roku nahrávkou Myslivečkova Koncertu C dur.

Za nahrávku violoncellového koncertu Six Realms amerického skladatele Petera Lieberona (1946-2011) získala v roce 2006 cenu Gramophon award. Tato skladba vznikla původně pro violoncellistu Yo-Yo Mu, který ji také premiéroval. Lieberon oslovil posléze Michaelu, aby toto dílo natočila. Lieberon se zabývá buddhistickou naukou, Six realms znázorňuje šest buddhistických říší. Tato skladba je postavená především na výrazu a barevnosti, každá část vyobrazuje jednu z říší, počínaje božskou a končící pekelnou. Vhodnějšího interpreta si Lieberon snad nemohl vybrat, výrazovost, zachycení široké škály barev, to jsou přednosti, kterými Michaela disponuje v neobyčejné míře. Michaela se před natáčením se skladatelem setkala a společně dokončili malé úpravy. Tato deska vznikla ve spolupráci s americkou společností Bridge Records, se kterou Michaela natočila řadu dalších skladeb.

V roce 2007 byla v USA nominována mezi pět nejlepších nahrávek v kategorii Nejlepší klasické album roku. Michaela také oživila violoncellový koncert C dur Pavla Vranického, provedením tohoto díla na mnoha koncertech vzbudila další vlnu nadšené kritiky, rovněž její rozhlasová nahrávka tohoto koncertu je vysoce oceňovaná.

Michaela svoji koncertní činnost soustřeďuje na evropská pódia, tedy Velkou Británii, Německo, Francii, Španělsko, Švýcarsko, Itálii, země Beneluxu, Skandinávií, znají ji však také posluchači v USA, Kanadě, Japonsku a Jižní Koreji. Jako host účinkuje na mezinárodních festivalech a její výkony jsou kromě početných CD zaznamenány také mnoha rozhlasovými i televizními stanicemi v Evropě a Japonsku. Michaela oficiálně spolupracuje s několika světovými agenturami, ale většina jejích koncertů vzniká na základě zájmu dirigentů a světových orchestrů. Nicméně v Čechách jí koncerty zařizuje brněnská agentura ARS koncert, dále je zapsaná u agentury ve Stockholmu a Londýně. Michaela také účinkuje na festivalech a několikrát vystoupila v Praze v rámci Pražského jara. Velký přelom v kariéře pro ni znamenal úspěch na Čajkovského soutěži, od té doby nabídek výrazně přibývalo. První koncert po návratu z Moskvy se uskutečnil s violoncellisty Státní filharmonie Brno, zazněla Bachianas brasileiras od Heitora Villa-Lobose (1887-1959). Do rodné země přicestovala za dalším koncertem v roce 2001, kde opět v Brně provedla první koncert Bohuslava Martinů.

Jako sólistka je zvána ke spolupráci předními orchestry (Česká filharmonie, Berlínský symfonický orchestr, Hamburger Mozart Orchester, Danish Radio Orchestra, Orquestra Sinfonica de Radiotelevision Espanola, Orchestre Philharmonic du Luxembourg, The NHK Orchestra Tokyo, English Symphony Orchestra, BBC Symphony Orchestra, Orchestra de Radio France atd.) a renomovanými dirigenty (Gerd Albrecht, Petr Altrichter, Roberto Benzi, Jiří Bělohlávek, Aldo Ceccato, Sixten Ehrling, Valerij Georgijev, Hans Graff, Sir Charles Groves, Eliahu Inbal, Jorma Panula, Libor Pešek, Edvard Serov, David Shallon, Heinz Wallberg a další).

Jméno Michaely je spojováno s legendární postavou hudebního a houslového světa Josefem Sukem, mnoho let spolupráce jim přineslo velký úspěch na domácí půdě, ale také v zahraničí. Do paměti posluchačů se nezapomenutelně vryli především svým provedením Brahmsova Dvojkonzertu pro housle a violoncello. Dále s klavíristou Ivanem Klánským natočila řadu desek, velice oceňovaná je nahrávka kompletního díla pro violoncello a klavír Bohuslava Martinů. Michaela spolupracuje pravidelně s Českou filharmonií, se kterou absolvovala japonské turné, pořádané u příležitosti 100 let svého trvání. Přesto po odchodu do Dánska v roce 1985 došlo přirozeně k tomu, že je Michaela mimo českou scénu a nepůsobí u nás tak často.

Také ve svém novém domově získala řadu významných ocenění. V roce 1988 jí byla udělena Výroční cena dánské kritiky a v roce 1996 získala čestné členství nejstarší dánské akademie v Soru, kde od té doby Michaela každý rok vystupuje. Při jejím slavnostním jmenování a předání diplomu, které pravidelně probíhá v rámci zahajovacího koncertu každoročního Mezinárodního hudebního festivalu, zahrála Michaela Haydnův violoncellový koncert C dur se souborem Solisti di Praga.⁹

⁹ Kapitola zpracovává rozhovor s Michaelou Fukačovou. Dostupné z: <http://www.fukacova.com/cellist.php>

3 Dánsko

Michaela v době svých studií na HAMU poznala v Praze dánského kytaristu a jejich vztah byl důvodem, proč se rozhodla opustit svou rodnou zemi. Michaela tedy v roce 1985 odešla do Dánska a tato radikální změna v jejím životě se sebou přinesla řadu těžkostí. Musela pochopitelně opustit svou rodinu, přátelé, ale přišla také o hudební zázemí a kontakty, o které neměla v Praze nouzi. Navíc po příchodu do Dánska dolehlo na Michaelu nemalé rozčarování, mentalita této země neodpovídala jejím představám. Až po několika letech přestala Michaela vinit dánskou zemi ze svého rozladění a začala pracovat na svém vlastním přístupu, na psychické vyrovnanosti a spokojenosti. Dalším důvodem, proč nebyl nový začátek pro Michaelu jednoduchý, byla neznalost jazyka a finanční nezajištěnost. Velkou překážkou také bylo, že neměla dánské hudební vzdělání, tudíž obživa pro ni byla velice náročná a Michaela se musela uskovnit po všech stránkách. Michaela si byla vědoma možnosti přihlásit se do konkurzu některého z dánských orchestrů, který by určitě úspěšně zvládla, ale tušila, že by ji tato práce zcela pohltila, a chtěla si ještě uchovat možnost hrát sólově. Stále tedy věřila, že časem přijde změna k lepšímu. Tak se taky stalo, tehdy se začala připravovat na mezinárodní Čajkovského soutěž v Moskvě, kde se jí podařilo získat čtvrtou cenu, což jí rázem vystřelilo violoncellovou špičku a stala se česko-dánskou hvězdou. Od té chvíle začala získávat nabídky, začali ji oslovovat slavní dirigenti a orchestry, Michaela se mohla přestat bát o své živobytí.

Mentalita dánská je pochopitelně jiná než ta česká. V očích Michaely jsou Dáni, mnohem pohodověji založení, dokáží se radovat z maličkostí, upřednostňují rodinu a harmonické mezilidské vztahy před vlastními úspěchy a svou osobní kariéru nevnímají jako pramen svého celoživotního štěstí. Zní to až pohádkově, jistě takto nemůžeme charakterizovat všechny dánské obyvatele, nicméně Michaela, která žije v Dánsku řadu let, vidí tento přístup k životu jako dánský povahový rys.

Michaela taky popisuje dánské jako děti méně ambiciózní a soutěživé. Se studiem začínají později než české děti a rovněž na konzervatoři není ta zdravá rivalita mezi studenty, která budí další inspiraci a touhu po dalším rozvoji. Dáni přistupují zkrátka ke studiu laxněji, než jsme zvyklí v naší zemi.

Kultura v Dánsku se těší finanční přízni, v hudebním světě dominuje především opera. Její rozkvět je bezpochyby spojen s výstavbou moderní operní budovy. Nachází se v centru Kodaně na ostrově Helmen, přímo na vodě, tedy podobně jako opera v Sydney. Byla otevřena v roce 2005 a patří k nejlépe vybaveným operním divadlům na světě.

Michaela hraje na italský nástroj, jehož tvůrcem je Carlo Tononi. Michaela toto violoncello našla při návštěvě Říma, bohužel neměla finance na jeho odkoupení. Přivezla nástroj do Dánska, zde ho koupil místní mecenáš, který vedl

nadaci *Augustinus fond*. Violoncello tedy patřilo zmíněné nadaci, která ho v roce 2007 chtěla Michaele odebrat. Michaela nakonec své violoncello vybojovala a došlo ke koupi. Nástroj, kterým dokáže Michaela neobyčejně promlouvat, patří tak definitivně do jejího vlastnictví.¹⁰

¹⁰ Kapitola zpracovává rozhovor s Michaelou Fukačovou.

4 Osobní život Michaely

Mezi typické povahové rysy Dánů patří bezesporu láska k přírodě, která je vlastní i Michaelě. Pobyt v přírodě je pro ni tou nejlepší relaxací, její domov leží uprostřed přírody, takže její procházky vedou k moři nebo do lesa, ráda všechno dokumentuje svým fotoaparátem. Její fotografie jsou důkazem toho, že Michaelin umělecký duch se neprojevuje jen v hudbě, fotografie ani v nejmenším nepůsobí amatérsky, jak je Michaela skromně prezentuje. K vidění jsou například na jejích webových stránkách. Michaela má rovněž vlohky k malování a mezi další činnosti, které jí v životě naplňují, patří psaní. Má ráda básně, většinou píše v angličtině, prozatím pouze do šuplíku.

Michaela se proslavila i ve světě rybolovu, ačkoli přiznává, že ji rybaření nijak nezaujalo. Na svém prvním výjezdu na ryby vylovila Michaela dvanáctikilového lososa, když asistovala svému manželovi. Tato příhoda byla okamžitě v dánských novinách a Michaela vzpomíná, že tolik novinářů neviděla na žádném ze svých koncertů jako při tehdejší úlovku. Mezi její koníčky patřilo také zahradničení, kterého však zanechala po svých problémech s ramenem.

Michaela měla celé dva roky (2006-2008) tzv. zmrzlé rameno. Právě v období těchto zdravotních problémů nemohla Michaela vůbec hrát. Michaela tuto překážku, přestože by to pro každého profesionálního hudebníka znamenalo především po psychické stránce pád na dno, vzala s pokorou jí vlastní a o tomto nejistém období hovoří jako o „*daru, bez hořkosti a obav, jak všechno dopadne.*“¹¹ Krátce před plánovanou operací se rameno uvolnilo. V průběhu těchto dvou let Michaela uvažovala o změně profese, začala se zajímat o jiné oblasti hudebního světa, věnovala se dokonce komponování. Michaela je velmi všestranný člověk, její umělecké sklony se promítají do všeho, co dělá. Zdá se, že Michaela má jakýsi smysl pro všechno krásno, dokáže jej zachytit a následně předávat dál. Někdy prostředky hudebními, někdy obrazem, někdy slovem.

V červnu 2008 začalo rameno Michaely „rozmrzat“, Michaela začala pomalu hrát a svůj oficiální návrat plánovala na září toho roku. V polovině září měla nastoupit do Symfonického orchestru Odense, orchestr připravoval koncert s jednodušším programem, převážně dílo W. A. Mozarta. Právě k tomuto období se váže veselá příhoda, na kterou Michaela s úsměvem vzpomíná. V srpnu 2008 měla Michaela telefonát od své maminky Jitky Fukačové, která dceři překvapeně sdělila, že je Michaela na plakátech festivalu Moravského podzimu. Plánovaný program byl Dvořákův violoncellový koncert h moll. Michaela nemohla být více překvapená, jelikož si byla jistá, že ze zdravotních důvodů zrušila všechny nadcházející koncerty. Po několika telefonátech Michaela zjistila, že přestože žádný kontrakt uzavřen nebyl, festival s její účastí již počítal. Údajně

¹¹ Jitka Novotná, Týdeník rozhlas, rok vydání 2010, str. 13

svou účast kdysi dávno přislíbila Luboši Stehlíkovi.¹² Nastalo tedy velké rozhodování, jestli se po dvou letech dokáže Michaela tak rychle dostat zpět do formy, tím spíš, že se jednalo o Dvořákův violoncellový koncert h moll, a zároveň tak odříct svou účast na koncertě s orchestrem v Odense. Nakonec Michaela odehrála oba koncerty. Její manžel Philippe ji tehdy zavezl autem do Brna na generální zkoušku v Janáčkově divadle, kde večer zahrála Dvořákův koncert se Symfonickým orchestrem českého rozhlasu a dirigentem Vladimírem Válkem¹³. Po koncertě jeli Michaela a Philippe celou noc zpět do Odense, aby mohla být Michaela přítomná na ranní zkoušce orchestru. Takový byl hvězdný návrat Michaely Fukačové mezi violoncellovou světovou elitu.

4. 1 Rodina Michaely

Otec Michaely Jiří Fukač (1936 – 2002) byl slavný muzikolog, profesor hudební vědy a vedoucí Ústavu hudební vědy na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity. Tam také sám hudební vědu vystudoval, jeho pedagogové Jan Racek a Bohumír Štědroň. S Bohumírem Štědroňem již jako student pracoval na Československém hudebním slovníku osob a institucí I-II. Brzy vznikla jeho práce O studiu hudební vědy, která dodnes patří k nejzásadnějším spisům v této oblasti. Je zakladatelem časopisu Opus musicum a také jeho prvním šéfredaktorem. Zásluhy má i na realizaci Slovníku české hudební kultury. Dále je třeba zmínit Mýtus a skutečnost hudby nebo jeho společné dílo s Ivanem Poledňákem Hudba a její pojmoslovný systém. Názory Jiřího Fukače najdeme i v různých článcích, sbornících nebo odborných revuích jako jsou Hudební věda, Hudební rozhledy a další.

Fukač se uplatnil také jak pedagog. V době komunistického Československa byla jeho aktivita značně omezena, protože nebyl ve straně, ale přesto vychoval mnoho mladých muzikologů a ovlivnil další generace. Jiří Fukač získal také Cenu českého hudebního fondu za muzikologickou tvorbu (1992), Cenu Classic (1998), Cenu rektora MU za vynikající vědecké dílo (1998) a jiné.¹⁴

Matka Michaely Jitka Fukačová (1936) je rovněž známou muzikoložkou a redaktorkou. Jejími učiteli byli Jan Racek a Bohumír Štědroň, stejně jako Jiří Fukač vystudovala hudební vědu na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity. Soustředila se především na hudbu Leoše Janáčka a Bohuslava Martinů, jejich tvorbu zaníceně propagovala. Stejně tak její dcera našla v hudbě těchto i

¹² Luboš Stehlík vystudoval hudební vědu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, působil v Pěveckém sboru Československého rozhlasu a pracoval také v oddělení knih Supraphonu. V roce 1994 nastoupil jako redaktor do časopisu Harmonie, kde nyní působí jako šéfredaktor. Je také šéfredaktorem magazínu Vltava.

¹³ Vladimír Válek, narozen v roce 1935, je významným českým dirigentem. Vystudoval obor dirigování na pražské AMU, působil jako dirigent Symfonického orchestru hlavního města Prahy FOK, dále Symfonického orchestru českého rozhlasu, byl také dirigentem České filharmonie a Slovenské filharmonie.

¹⁴ Český hudební slovník osob a institucí, dostupné z:

http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=52

dalších českých skladatelů velké zalíbení a alespoň jeden z nich je vždy zařazen do programu jejich recitálů.

Jitka Fukačová byla autorkou čtrnáctideníku Z brněnského hudebního života, zaměřovala se především na operní hudbu a prezentovala brněnské skladatele. Její práce zahrnuje přes tři sta článků, úvah, recenzí v tisku pro Hudební rozhledy nebo Opus musicum, dále několik set rozhlasových pásem a pořadů, ve kterých mimo jiné představovala mladé umělce a brněnská hudební tělesa jako Státní filharmonii Brno, Moravský komorní orchestr nebo Moravské kvarteto. Jitka Fukačová za svou práci získala řadu ocenění, například první cenu za nahrávku opery Bohuslava Martinů Dvakrát Alexandr.¹⁵

Michaelin druhý manžel Philippe Muriset je violoncellista a koncertní mistr Symfonického orchestru v Odense. Seznámili se při jednom z koncertních turné orchestru, se kterým Michaela vystupovala jako sólistka. Počáteční těžkosti, které souvisely se závazky Michaely a Philippa, nemohly zpřetrhat tento ojedinělý a harmonický vztah. Michaela a Philipp uzavřeli sňatek, Michaela se v 39 letech narodila dvojčata. Měla obavy, že mateřství bude životní kapitola, které se už nedočká, protože jak sama říká, zdržela se s hledáním toho pravého otce. Měla jsem tu čest se osobně setkat s Philippem Murisetem, na francouzsko-české hudební akademii v Telči, je to velmi noblesní a srdečný muž. Její synové Alexander a Filip, kteří jsou dnes již plnoletí, s největší pravděpodobností nebudou pokračovat v profesních stopách své maminky. Michaela se je oba pokoušela přivést k hudbě, Alexandr hrál chvíli na klavír, ale již v desíti letech se rozhodl uplatit své rodiče kapesným, aby se nemusel dál věnovat studiu, protože pro něj byla hra na klavír příliš stresující.¹⁶

¹⁵ Český hudební slovník osob a institucí, dostupné z:
http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=1002945

¹⁶ Kapitola zpracovává rozhovor s Michaelou Fukačovou

5 Koncertní život za oponou

Muzikantská profese přináší často notnou dávku stresu. Zejména pro sólového hráče je zvládnání trémy nevyhnutelné a na denním pořádku, záleží pochopitelně na prestiži dané události, během které se má umělec prezentovat. Michaela cítí menší stres při zahraničních koncertech, naopak v Praze je na její psychiku vyvíjen velký tlak.

*„Když už na mě tréma leze, tak se sama sebe snažím přesvědčit, že musím zapomenout na osobní ambice, že o mě nejde, že když se mi něco nepodaří, tak je to moje osobní pýcha – prostě zapomenout na sebe. To je pozice, která mi v poslední době pomáhá. Druhý pomocný myšlenkový postup je hrozba imaginární realitou, maluji si v duchu daleko horší situace, které by mě mohly potkat (například let letadlem), než je vystoupení na koncertě. Je to ale opravdu velmi různé, někdy mi připadá zahrát koncert jako ta nejlepší a nejradostnější věc na světě a někdy je to jako bych měla slézt Himaláje.“*¹⁷

Cestování je další nevyhnutelnou součástí tohoto povolání. Michaela ho vnímá jako negativní stránku, ať už pro to, že musí často opouštět svou rodinu, domácí prostředí, i proto, že má strach z létání.

Velmi zajímavý je také pohled samotného sólového hráče na jeho povolání. Michaela vnímá tuto profesi jako extrémní, neboť vyžaduje samozřejmě co nejdokonalejší přípravu na jakoukoli veřejnou prezentaci, nicméně je tu neméně důležitý fakt, že vše závisí až na daném okamžiku, kdy hráč vstupuje na pódium a začíná hrát. V tuto chvíli s ním přichází před posluchače momentální psychické rozpoložení. Dobře připravený program se může pod tíhou stresu rozpadnout jako domeček z karet, naopak příliv adrenalinu může podpořit koncentraci a zvednout tak úroveň výkonu. Michaela si za roky strávených na pódiiích uvědomila, že nejdůležitější je absolutní sebedůvěra a eliminování jakýchkoli pochybností.

Náročnost této profese je dána také tím, že se umělec, v tomto konkrétním případě sólista, pohybuje na protipólech společenského života. Některé dny je úplně sám, věnuje hodiny cvičení na nástroj, přejíždí z jednoho města do druhého na místo příštího koncertu a následně tráví noci sám na hotelech. Druhým extrémem jsou dny, kdy musí být schopen podávat spolehlivé výkony na zkouškách se špičkovými orchestry, čelit tlaku v nahrávacích studiích a vystupovat na koncertech ve světle reflektorů před masou lidí, jejichž veškerá pozornost se upíná právě na umělce.

¹⁷ Luboš Stehlík, Harmonie, rok vydání 1996, str. 32-35

6 Diskografie

Works for Cello and Piano – Shostakovich, Prokofiev, Stravinsky (I. Klánský), Kontrapunkt 1996

Works for cello and orchestra – Elgar cello concerto, Tchaikovsky Rococo Variations, Pezzo capriccioso (Brno State Philharmonic Orchestra, L. Pešek), Supraphon 1991

Antonín Dvořák - Concerto for Cello and Orchestra in B minor, op. 104 (Prague Symphony Orchestra, J. Bělohlávek), Panton 1995

Bohuslav Martinů Concerto no. 1, Concerto no. 2 for cello and orchestra, Concertino in c minor for cello and orchestra, wind instruments and percussion (Odense Symphony Orchestra, P. Scaba), Kontrapunkt 1997

Bohuslav Martinů – Complete works for cello and piano (I. Klánský), Kontrapunkt 1993

Max Reger – Suites for cello solo, Kontrapunkt 2002

Josef Mysliveček – Cello Concerto (Virtuosi di Praga, O. Vlček) Supraphon

Herman D. Koppel Concertos – Concerto for Cello and Orchestra, op. 56 (Odense Symphony Orchestra, P. Mann), Dacapo 2005

Peter Lieberson – The Six Realms (Violoncello and Orchestra), Bridge 2006

Sonatas for Cello and Piano – Dvořák, Tchaikovsky, Franck, Grieg (I. Klánský), Kontrapunkt 1988

Johannes Brahms – 3 sonatas for Cello and Piano, op. 38, 78, 99 (I. Klánský) Kontrapunkt 1989

Cantos De España (J. Christensen – guitar), Kontrapunkt 1993

Poul Ruders – Edition Volume Three: Anima cello concerto no. 2 (Odense Symphony orchestra, J. Wagner), Bridge 2002

Josef Suk – Chamber Works Vol. 2, Suk trio, Suk Quartet, Supraphon 1993

Libor Pešek – Gold Collection, Elgar Cello Concerto, Supraphon 2013

Leoš Janáček – Complete Works for Violin, Cello and Piano (J. Suk, B. Jedličková), Carlton 1997

7 Dánská hudba v 19. století

Hudba v Dánsku se těšila velkému rozvoji zejména od 19. století. V roce 1867 hudební skladatel Niels Gade (1817-1890) založil v Kodani Královskou dánskou hudební akademii (Det Kongelige Danske Musikkonservatorium), která se tak stala nejstarší hudební vzdělávací institucí v Dánsku. Niels Gade byl jejím zakladatelem a zároveň prvním ředitelem.

V současnosti má Královská dánská hudební akademie okolo 400 studentů, je tedy zároveň největším vzdělávacím dánským ústavem se zaměřením na klasickou hudbu. Do roku 1948 byla akademie soukromou institucí, poté ji převzala vláda a její patronkou je královna Markéta II. Přestože ve vzdělávacím systému došlo v průběhu desetiletí k významným změnám, ústřední idea, se kterou zakládal Gade tuto školu, zůstala stejná. Poskytnout mladým hudebníkům základní vzdělání obecného hudebního charakteru.¹⁸

Na dánském dvoře působila řada evropských skladatelů. Opačně tomu tak nebylo, do mezinárodního povědomí se dostalo jen pár dánských skladatelů. Mezi dánské skladatele 19. století, které můžeme považovat za ty, kteří se prosadili i za hranicemi své země, patří jednoznačně Johan Peter Emilius Hartmann (1805-1900) a Niels Gade (1817-1890).

7.1 Johan Peter Emilius Hartmann (1805-1900)

Hartmann se narodil roku 1805 do hudební rodiny, přesto se živil jako právník. Působil jako varhaník v kodaňské katedrále Vor Frue Kirke, skládal hudbu a dirigoval. Vyučoval také na Hudební akademii Giuseppa Siboniho¹⁹. Složil velké množství scénické hudby, ve které zaujímá ústřední místo opera Kristýnka (Liden Kirsten) z roku 1846, která byla uvedena ve Výmaru o deset let později. Hartmannova komorní hudba, obzvláště jeho klavírní tvorba, je pozoruhodná, ve své době byl uznáván především za svou sbírku kantát a písní. Přesto byla jeho hudba známá převážně jen v Dánsku. Za zmínku jistě stojí dva balety, tři opery, dvě symfonie, a dále řada klavírních a varhanních skladeb nebo vokální hudba.²⁰

¹⁸ Oficiální webové stránky The Royal Danish Academy of Music, dostupné z: <http://english.dkdm.dk/About--RDAM/HistoryMissionandVisionStatement>

¹⁹ Giuseppe Siboni (1780-1839) byl italský operní zpěvák, dirigent, pedagog a ředitel opery, který od roku 1819 pobýval v Dánsku, kde působil mimo jiné v Královském dánském divadle.

²⁰ Oficiální webové stránky nahrávací společnosti Dacapo Records, dostupné z: <http://www.dacapo-records.dk/en/recording-v%C3%B8lvens-sp%C3%A5dom.aspx>

Niels Wilhelm Gade (1817-1890)

Niels Gade je prvním mezinárodně uznávaným dánským skladatelem, je nejdůležitější postavou dánské hudby devatenáctého století. Tento skladatel, dirigent, varhaník, houslista, a pedagog mimojiné podporoval kariéru mnoha významných hudebníků, mezi nimiž byl Edvard Grieg (1843-1907) a Carl Nielsen (1865-1931).

Za největší přínos Gadea je považováno uvedení dánské hudby do světového povědomí, do dánské hudby přinesl některé romantické prvky a svou tvorbou velmi ovlivnil další generaci dánských skladatelů.

Gade se narodil v Kodani v roce 1817, jeho otec byl truhlář, který se začal věnovat výrobě hudebních nástrojů. Gadeho rodina byla bohužel chudá, takže se mu nedostalo hudebnímu vzdělání dříve než v patnácti letech. Hru na housle studoval u Friedricha Wexschalla, teorii a kompozici u Andree Petera Bergreena (1801-1880). Bergreen, známý také jako folklorista, byl tím, kdo přivedl mladého Gadea k dánské lidové hudbě. Gade vstoupil jako houslista v roce do Královského orchestru a v roce 1841 vyhrál cenu kodaňské Hudební Společnosti se svojí první předehrou *Ozvěny Ossiana* (Efterklange af Ossian). Gadeho Symfonie č. 1 c moll se nesetkala v Dánsku s velkým úspěchem, a tak ji Gade poslal Felixi Mendelsohnovi-Bartholdymu, který působil v Lipsku. Mendelsohn ji zahrnul do programu koncertu lipského Gewandhausu v roce 1843. Toho roku Gade dostal vládní dotace, které mu umožnily odcestovat do Lipska, kde Gade začal zástavat funkci Mendelsohna asistenta a po jeho smrti v roce 1847 nastoupil na jeho místo a působil také jako pedagog na Konzervatoři v Lipsku. Není divu, že mnoho skladeb, které Gade zkomponoval v tomto období, jako je Symfonie č. 3 a moll, silně odráží Mendelsohnův vliv.

Po vypuknutí války mezi Pruskem a Dánskem v roce 1848 se však Gade vrátil do Kodaně, kde založil orchestr a sbor a také se stal ředitelem Kodaňské hudební akademie. Gade byl vždy velmi zapojen do hudebního života v Kodani, dirigoval koncerty, hrál na varhany v kostelech, skládal hudbu pro slavnostní příležitosti. V roce 1852 se oženil s Emmou Sophii Hartmannovou, dcerou skladatele J. P. E. Hartmanna, a právě jí věnoval Gade dvě ze svých skladeb. Jedná se o *Jarní Fantazii*, op. 23 pro hlasy, klavír a orchestr, a *Symfonii č. 5 d moll*, op. 25.

V roce 1866 se stal Gade ředitelem nové kodaňské Akademie hudby, kde po řadu let vyučoval kompozici a hudební historii, mezi studenty byl například Carl Nielsen. Gade byl velmi vytížený svou pedagogickou prací a administrativními záležitostmi, tudíž se komponování mohl věnovat pouze během letních měsíců.

Gade se specializoval na kantáty, kterým někdy říkal „Koncertstykke“ pro sólisty, sbor a orchestr, mnoho témat v těchto skladbách vychází z dánského folklóru. Nejvíce se proslavila pravděpodobně *Dcera krále Elfů*, op. 30 (Elverskud). Úspěch mu přinesla také kantáta *Psyché*, op. 60, kterou skládal v letech 1881 –

1882 pro birminghamský hudební festival²¹. V této době byl Gade již známý po celé Evropě. Přesto byl Gade od 60. let 19. století postupně zastíněn mladšími skandinávskými skladateli, zvláště Edvardem Griegem.²²

²¹ Birminghamské hudební trienále bylo pořádáno od roku 1784 až do roku 1912 a bylo považováno za největší britskou událost svého druhu. Pro tento festival skládal hudbu např. Felix Mendelsohn nebo Antonín Dvořák..

²² Oficiální webové stránky dánského nakladatelství Gyldendal, dostupné z:
http://denstoredanske.dk/Kunst_og_kultur/Musik/Klassisk_musik/Danske_komponister_1830-1900/Niels_Wilhelm_Gade

František Xaver Neruda (1843-1915)

Mezi hudební osobnosti, které zasáhly do vývoje dánské hudby, nelze opomenout skladatele, hudebního pedagoga a významného violoncellistu Františka Xavera Nerudu. Neruda je moravského původu, ale působil převážně v Dánsku, kde se výrazně zasloužil o šíření české hudby.

František Xaver Neruda se narodil roku 1843 v Brně, jeho otec Josef Neruda byl zdejší varhaníkem. V této početné rodině byli Františkovi sourozenci všichni hudebně nadaní. Jeho sestry Marie a Wilhelmina hrály na housle, Amálie a Olga na klavír, a bratr Viktor byl violoncellista, po jehož smrti mladý František začal hrát na violoncello. Nejprve byl samoukem, později navštěvoval hodiny violoncellového pedagoga v Březině a také pracoval několik měsíců pod vedením Adriena –Francoise Servaiseho (1807-1866), jednoho z největších violoncellistů devatenáctého století. Rodinné komorní těleso dál pokračovalo v dosavadním koncertování, jejich cesty vedly do přes Prahu, Vídeň, do Lipska, Hamburku, Berlína, také do Londýna, Petrohradu, Stockolmu a nakonec i do Kodaně. V devatenácti letech navštívil mladý Neruda Kodaň, s jeho dvěma sestrami během jednoho z jejich koncertních turné, a rozhodl se zde usadit.

Od roku 1864 byl Neruda členem Královského orchestru v Kodani a založil také Musikforeningen (Hudební spolek)²³, v jehož kvartetu hrál a také byl jmenován královským komorním hudebníkem. Rovněž působil velmi často jako sólista a po koncertech v Londýně, Manchesteru a Liverpoolu, které sklidily velký úspěch, se rozhodl v Anglii zůstat. Po třech letech tedy v roce 1879 se ale vrátil do Kodaně a založil Nerudovo kvarteto, které po několik dalších let bylo v Dánsku velmi uznávaným tělesem. V letech 1889 – 1891 působil jako profesor violoncello na konzervatoři v Petrohradě, místo zesnulého Karla Davidovova²⁴. Poté se opět vrátil do Kodaně a byl jmenován dirigentem Hudebního spolku, tuto funkci zastával až do konce svého života. V roce 1894 mu byl udělen titul profesora.

Významný houslista Anton Svendsen (1846-1930), který působil s Nerudou v Nerudově kvartetu, napsal o svém kolegovi pro Ugerskrift for Theater og Musik (Týdeník pro divadlo a hudbu) biografii, v níž najdeme následující charakteristiku: *„Perfektní intonace, elegantní tah smyčce, pozoruhodně jasná a příkladná technika jsou hlavními doménami jeho hry. Jeho violoncello je jeho poslušným služebníkem, Neruda s ním zachází zdvořile, ne-li trochu pohrdavě.“*²⁵ O samotném Nerudovi Svendsen řekl: *„Neruda je známý muž a respektovaný*

²³ Hudební spolek založen v roce 1836 v zájmu podpory dánských skladatelů, jako místo konání hudebních událostí a setkání kodaňské buržoazie. Mezi ředitele společnosti patřili Niels Gade, Emil Hartmann, František Neruda.

²⁴ Karl Davidov (1838-1889) byl jeden z nejvýznamnějších violoncellistů 19. století.

²⁴ Karl Davidov (1838-1889) byl jeden z nejvýznamnějších violoncellistů 19. století.

²⁵ Dánské hudební muzem, dostupné z: <http://www.hirschsprung.dk/Download.aspx?guid=9ee779b2-fcc1-4e28-a73b-9f3360515fb0>

*širokou veřejností. Svoji přívětivou povahou, nezištnou laskavostí a veselým duchem si získal v Kodani mnoho přátel.*²⁶

Neruda složil také úspěšně konkurz do dánského orchestru Královského divadla. Mezi členy orchestru však příchod českého umělce vyvolal rozruch. Tím méně stravitelná situace byla z toho důvodu, že to byl právě dánský patriot Niels Gade, kdo donutil již tehdy slavného Nerudu absolvovat konkurz o místo v orchestru. Ještě méně se dala předvídat skutečnost, že Neruda bude mít pro dánskou hudbu takový význam.

Neruda působil také jako pedagog na kodaňské hudební akademii. Těžiště Nerudova díla tkví pochopitelně v tvorbě pro violoncello, ale věnoval se také skladbám klavírním, houslovým, komorní a vokálním.²⁷

Ze skladeb pro violoncello a klavír jsou to například Dva fantastické kusy op. 4, Romance pro violoncello a klavír op. 41, několik Mazurek pro violoncello a klavír nebo Humoreska pro violoncello a klavír op. 52.

Neruda napsal pět violoncellových koncertů. Koncert č. 1 e moll op. 57 vznikl roku 1884, Koncert č. 2 d moll op. 59 z roku 1887 je věnován vynikajícímu ruskému cellistovi, Karlu Davidovovi. Právě tento druhý violoncellový koncert d moll býval součástí repertoáru violoncellistů. Bohužel jako jediný našel svého vydavatele, a to v Praze roku 1923. Do konce 90. let 19. století Neruda napsal ještě tři violoncellové koncerty – A dur op. 60, a moll op. 61 a G dur op. 66. Všechny koncerty jsou relativně krátké, mají okolo patnácti minut. Jsou založena na romantickém, velmi lyrickém výrazu.²⁸

²⁶ Dánské hudební muzem, dostupné z: <http://www.hirschsprung.dk/Download.aspx?guid=9ee779b2-fcc1-4e28-a73b-9f3360515fb0>

²⁷ Ivan Měrka: Violoncello. Dějiny, literatura, osobnosti

²⁸ Český hudební slovník osob a institucí, dostupné z:

http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=2367

8 Carl Nielsen (1865-1931)

Carl Nielsen je pravděpodobně nejdůležitější postavou dánského hudebního světa ve dvacátém století a jeho hudba měla vliv na další generace dánských i skandinávských skladatelů.

Narodil roku 1865 v Nørre Lyndelse, jižně od Odense. Jeho talent se projevoval již v raném věku, hrál na housle a trubku. V roce 1884 získal stipendium na studia na Královské hudební akademii, kde byl tehdejším ředitelem Niels Gade. O tři roky později byl veřejně proveden jeden z prvních Nielsenových skladatelských pokusů, dvě věty pro smyčcový orchestr. V roce 1889 byl Nielsen přijat do Dánského královského orchestru do skupiny druhých houslí, kde působil dalších 16 let, částečně jako houslista a částečně jako dirigent. V 90. letech podnikl roční cestu do Německa, Francie a Itálie za účelem hudebně se dále vzdělávat.

V roce 1894 měla premiéru Nielsenova první symfonie. O několik let později Nielsen dirigoval světovou premiéru své opery Saul a David a také byla poprvé hrána jeho druhá symfonie Čtyři temperamenty. V roce 1910 se Nielsen stal druhým dirigentem v Královském divadle a dokončil také svou třetí symfonii Rozpínává. Tato symfonie měla premiéru o dva roky později, společně s houslovým koncertem.

V roce 1914 Nielsen také opustil svou pozici v Královském divadle a začal spolupracovat s Thomasem Laubem²⁹, se kterým publikoval En snes Danske Viser – sbírku 23 populárních písní. V roce 1916 Nielsen dirigoval premiéru své čtvrté symfonie Neuhasitelná. Nielsen také přijal pozici dirigenta v Symfonickém orchestru v Göteborgu, ve městě, které bylo jeho druhým domovem po řadu let. V roce 1922 měl Nielsen první srdeční infarkt, ale v témže roce také dokončil svou pátou symfonii, sám dirigoval její premiéru, a dokončil také Dechový kvintet op. 43.

Následovaly skladby, které odkrývají nejvíce Nielsenova experimentátorského ducha – Preludio a presto pro sólové housle, Koncert pro klarinet op. 57, a Tři kusy pro klavír op. 59. Během posledních devíti let života se Nielsenova srdeční choroba velmi zhoršila a v roce 1931, kdy byl jmenován ředitelem Královské hudební akademie, bohužel na následky své choroby skončil.

Zatímco jeho současník Sibelius byl zprvu ovlivněn Čajkovským a ruskou školou, Nielsen se zhlížel v německém postromantismu. Bývá přirovnáván k Janáčkovi, který byl rozkročen mezi devatenáctým a dvacátým stoletím. Nielsenova hudba, stejně jako ta Janáčkova, je velmi osobitá a nezaměnitelná. Přestože Nielsenovi byla za jeho života vytýkána disonantnost v hudbě, v zásadě byl Nielsen tradicionalista tvořící v klasických formách, ve skladbách se však objevují harmonie, na které tehdejší posluchači ještě nebyli sto přijmout. Nielsenova hudba není tak nacionalistická jako ta Sibeliova, ale je velmi výrazná. Přesto se ve 30. letech 20. století vědělo jen o Sibeliovi, který byl na vrcholu

²⁹ Thomas Laub (1852-1927) byl dánský skladatel a varhaník, svou tvorbu soustředil na chrámovou hudbu a dánské lidové písně.

slávy, a nikdo nevěděl, že skladatel stejných kvalit působí i v Dánsku. Naštěstí v posledních letech se jeho hudba dostává do povědomí posluchačů. Velkou zásluhu na tom má Leonard Bernstein, který za provedení Nielsonovy Rozpínavé symfonie získal v roce 1965 dánskou hudební cenu Leonie Sonning³⁰. Nielsonova tvorba bohužel nezahrnuje žádný koncert pro violoncello či skladbu pro sólové violoncello, ale má čtyři smyčcové kvartety a smyčcový kvintet. Jeho význam pro vývoj dánské hudby byl stěžejní, i pro další generace skladatelů.³¹

³⁰ Dánská nadace Leonie Sonning založena v roce 1965 udílí každoročně prestižní hudební cenu, kterou podporuje mladé skladatele, dirigenty, zpěváky a hudebníky. Mezi oceněnými byl např. Mstislav Rostropovič, nebo Arthur Rubinstein. Společnost mimo jiné spolufinancovala pamětní koncert Dmitrije Šostakoviče k příležitosti jeho 70. narozenin. Dostupné z: <http://www.sonningmusic.org/>

³¹ Oficiální webové stránky Carla Nielsena, dostupné z: <http://carlnielsen.org/en/timeline>

9 Herman Koppel (1908-1998)

Po smrti Carla Nielsena v roce 1931 se pohybovala na dánské hudební scéně řada skladatelů, vyčnívali z ní však nejvíce tři osobnosti, o nichž můžeme říci, že převzaly otěže po Nielsenovi. Patřil sem Vagn Holmboe³², Finn Høffding³³ (1899-1997) a Herman Koppel (1908-1998).

V Dánsku se jméno Koppel stalo synonymem vysokého hudebního standartu trvajícím po tři generace. Koppel byl jednou z nejvýznamnějších osobností dvacátého století, tvrdě pracující skladatel, klavírista a učitel, a spolu se svými syny je považován dánskou obdobu Bachovy rodiny v Německu.

Koppelovi rodiče byli polští imigranti, do Dánska přišli v roce 1907 a Herman se narodil o rok později. Otec ani matka Hermana nebyli muzikanti, otec byl krejčí a rodina žila ve velice chudých poměrech. Koppelovi se ale ujistili, že jejich děti budou mít hudební vzdělání. V pěti letech začal hrát Herman na klavír a jeho mladší bratr Julius na housle (stal se také uznávaným hudebníkem). Herman učinil ve své kariéře velký pokrok vpřed, když v sedmnácti letech začal svá studia na dánské Královské hudební akademii. Přestože se hlásil na tuto školu již dříve, jeho přihláška byla přijata až v roce 1925. Jeho učitelem klavíru byl ředitel konzervatoře Rudolf Simonsen (1889-1947). Toho roku se také mladý Herman setkal poprvé s Carlem Nielsenem, který měl posoudit jeho práci při přijímacím řízení na konzervatoř. Nielsen mladému skladateli projevil obdiv, všiml se Hermanova smyslu pro formu.

Jejich vztah se prohloubil, když Koppel začal studovat kompletní Nielsonovo klavírní dílo, Nielsen byl velice spokojený s Koppelovou interpretací a na oplátku dohlížel na jeho kompoziční práci. Koppel se o Nielsonovi vyjádřil jako o velmi vlídném a tichém člověku a velmi si cenil jeho tolerantního přístupu k práci – vždy mu pouze radil a zároveň ho plně respektoval.

V roce 1940 začalo být Dánsko okupováno německými vojsky, ale vzhledem k tomu, že boje trvaly jen několik málo hodin, okupační režim byl mírnější než v jiných zemích, které se dostaly pod nadvládu nacistického Německa. Koppel tedy ještě do roku 1943 mohl působit jako asistent nemocnému Simonsenovi, ale vyhlídky nebyly dobré. V Simonsenově třídě studovala také dcera dánského ministra obrany, která Koppela včas varovala a přiměla ho, aby se svou rodinou utekl. Rodina žila až do konce války ve Švédsku, stejně jako většina ostatních dánských Židů.

Po celou tu dobu však stále Koppel horlivě skládal, v čemž pokračoval celý svůj život, a tak se mu podařilo vytvořit katalog impozantní velikosti. Nejstarší vliv na jeho hudbu měl samozřejmě Nielsen, poté také Igor F. Stravinskij (1882-1971) a Béla Bartók (1881-1945). Později začal Koppel

³² Vagn Holmboe (1909-1996) studoval na Královské hudební akademii v Kodani jako houslista, zde se také setkal s Carlem Nielsenem. Holmboe působil jako pedagog kompozice a hudební teorie v tomto hudebním ústavu, ale od roku 1965 se věnoval pouze komponování. Jeho tvorba zahrnuje více než 400 skladeb, soustředil se především na instrumentální hudbu.

³³ Finn Høffding (1899-1997) studoval soukromě u Knuta Jeppesena v Kodani, poté ve Vídni u Josepha Marxe, působil jako pedagog na Královské hudební akademii v Kodani, kde se později stal také ředitelem. Přestože není celosvětově známý, pro dánský hudební svět má jako skladatel zásadní význam.

projevovat velký zájem o jazz. Koppel spojil tyto styly v jeden hudební jazyk, který nebyl sice nijak zásadně revoluční, ale ukazoval na Koppelovu výjimečnou schopnost pracovat s nejrůznějšími podněty.

Koppel skládal především pro klavír, který mu byl nejbližší. Jsou to čtyři koncerty, dále komorní sklady s klavírem, sonáty, variace i menší skladby. Víc působivý je však cyklus sedmi symfonií a několik dalších orchestrálních děl, například Koncert pro orchestr op. 101, který má být připomínkou konce druhé světové války.

Na konci 90. let 20. století sklidilo velký úspěch provedení Koppelova oratoria Mesiáš, pod vedením dirigenta Owaina Arweal Hughese³⁴, který jej také s Dánským národním rozhlasovým orchestrem v roce 1996 natočil na CD, a ukončil tak třicetileté období, kdy toto oratorium bylo přehlíženo. Je to dílo ponuré, ale silné a závažné, a dokazuje, že Koppelova hudba může být skutečně impozantní.

Ve své rodné zemi Koppel zatím nezískal takový respekt, přesto jeho hudba začíná být známá i za hranicemi Dánska. Z části za to může vinit Koppel sám sebe, je o něm známo, že svou hudbu se nesnažil nijak prezentovat veřejnosti a také o ní nerad mluvil. I tak je zjevné, že nedocení jeho skladatelské práce v něm přece jen vyvolalo špetku hořkosti: *„Vzpomínám si na své mládí, kdy jsem si říkal, že je kolem nás hodně starých skladatelů, ale že jsme to byli my, ti mladí nastupující skladatelé, kteří měli být hráni. A možná, že to tak cítí i dnešní mladí – je to zcela přirozené!”*³⁵

Koppelova rodina představuje hudební dynastii, synové Anders a Thomas jsou rovněž oba skladatelé, ale jejich tvorba spadá žánrově spíše do populární hudby. Hermanova dcera Therese je klavíristka a dcera Lone se věnuje opernímu zpěvu. Koppelovy vnoučata rovněž pokračují v rodinné hudební tradici. Koppel dokázal hluboký zájem o tvorbu svých potomků, když ve svých 86 letech, tedy v roce 1993, premiéroval klavírní koncert svého syna Anderse.

Koppelova klavírní kariéra trvala dlouho, ve svých sedmdesáti letech oslavil ukončení své učitelské dráhy studováním Schoenbergova klavírního díla. V roce 1991 při výročí šedesáti let od smrti Carla Nielsena provedl Koppel koncertně Nielsonovy klavírní skladby.

Největší odkaz tkví samozřejmě v jeho skladatelské tvorbě. Koppel bohužel patří ke skladatelům, kteří se za svého života nedočkali chvíle, kdy se jejich hudba začala dostávat do aktivně hraného repertoáru. Herman David Koppel zemřel v Kodani dne 14. července 1998.³⁶

³⁴ Owain Arwel Hughes se narodil v roce 1942 a je jedním z nejslavnějších britských dirigentů současnosti.

³⁵ Rozhovor Martina Andersona, britský deník Independent, 1998, dostupné z: <http://www.independent.co.uk/arts-entertainment/obituary-herman-d-koppel-1200364.html>

³⁶ Oficiální webové stránky nahrávací společnosti Dacapo records, dostupné z: <http://www.dacapo-records.dk/en/artist-herman-d--koppel.aspx>

9.1 Skladby pro violoncello

Herman Koppel byl pravděpodobně první dánský skladatel, který se věnoval ve svojí tvorbě i sólovému violoncellu. Koppel se v roce 1940 seznámil s dánským violoncellistou Erlingem Blöndalem Bengtssonem (1932-2013), díky kterému začal violoncello vnímat jako sólový nástroj, a brzy na to začali vystupovat bok po boku. V 50. letech spolu dokonce natočili Brahmsovu Sonátu e moll a Koppel se od této chvíle začal věnovat komponování pro violoncello.

První skladba Ternio pro violoncello a klavír, op. 53 vznikla v roce 1951. Jedná se o jedenáctiminutovou třívětou sonátu, první věta Allegramente má živý a dramatický charakter, part cellový i klavírní je velmi dynamický. Druhá věta Tempo di passacaglia je lyričtější, třetí věta Allegro giocoso je hravá, ale klade velké nároky na techniku obou hráčů.

Další dílo, které Koppel dokončil v roce 1956, byla Sonáta pro violoncello a klavír, op. 62. Koppel ji věnoval svému příteli Bengtssonovi. Na první poslech je zřejmé, že se jedná o dílo, které vzniklo později než Ternio, Sonáta op. 62 je mnohem závažnější. Její části jsou Allegro, Chaconne, Allegro con brio.

V roce 1971 vzniklo dílo pro sólové violoncello Introdukce, Téma s variacemi a Epilog, op. 85. Posлуhačsky je více náročné než dosavadní Koppelova violoncellová tvorba a rovněž pro sólistu je part velmi obtížný.

Koncert pro violoncello a orchestr, op. 56 je spolu s Koppelovým třetím klavírním koncertem pravděpodobně nejpopulárnějším z jeho tvorby instrumentálních koncertů. Stejně jako Sonátu pro cello a klavír op. 62 věnoval i tento violoncellový koncert E. B. Bengtssonovi, který byl Koppelovi při komponování nápomocný. Koppel začal pracovat na violoncellovém koncertu v roce 1951, o rok později jej Bengtsson premiéroval.

Violoncellový koncert klade důraz na virtuositu sólisty. První věta je velmi energická, napsaná v sonátové formě, má relativně krátké provedení. Po dlouhé kadenci následuje rychlá coda žertovného charakteru, která ukončuje první větu.

Orchestrace druhé věty nepůsobí tak tíživě jako některá jiná díla Koppela. Zřejmá je inspirace dánským velikánem Carlem Nielsenem. Posлуhač vnímá vnitřní napětí a drama, odehrávající se v této větě, ale nedočká se žádné emoční exploze, pomalá věť působí introvertně. Po introdukci dechových nástrojů nastupuje violoncello, následující plocha je velmi zpěvná a intenzivní. Znovu se objevuje sólová kadence. Připojují se opět dechové nástroje a druhá věta spěje ke svému závěru v klidné a smířlivé náladě. Intepretace Michaely z hudby Koppela činí naprosto okouzující záležitost, působí snově.

Třetí věta je ve formě ronda, v tříosminovém taktu, s vloženou fugou. Střední část začíná tématem klarinetu a smyčců a tato pomalejší část směřuje k další violoncellové kadenci, třetí věta se dostává do původního tempa.³⁷

Koppelův violoncellový koncert natočil v roce 1976 Erling Blöndal Bengtsson s Dánským národním rozhlasovým orchestrem pod vedením dirigenta Ole Schmidta a v roce 2005 jej natočila Michaela Fukačová se Symfonickým orchestrem Odense a dirigentem Paulem Mannem, CD vydalo Dacapo records. Michaela vzpomíná, že Bengtsson (shodou okolností její pedagog na Královské hudební akademii) jako zázračné dítě zahájil svůj koncertní život velmi brzy a vždy byl tím typem hráče, kterému nečinily potíže žádné technické překážky. Přesto označil tento koncert za „hundesvært“, což je ve volném překladu „těžký jak pes“. Rovněž pro Michaelu nebylo nastudování Koppelova koncertu jednoduché, nicméně pozdně romantický duch tohoto díla jí byl blízký. Interpretace Michaely je však tak působivá, že posluchač nevnímá technickou náročnost a vše zní mnohem jednodušeji, než ve skutečnosti je.³⁸

³⁷ Jonathan Wolf, britský server MusicWeb International, dostupné z: http://www.musicweb-international.com/classrev/2003/Apr03/Koppel_quartets.htm

³⁸ Kapitola zpracovává rozhovor s Michaelou Fukačovou

10 Anders Koppel

Syn Hermana Koppela se narodil v roce 1947 v Kodani. Anders byl již od dětství obklopen hudbou, hrál na klarinet a klavír, ale cestu si našel nejen ke klasické hudbě, ale také k jazzu. Jeho dosavadní práce ukazuje, že se Anders snaží sjednotit tyto dva hudební jazyky v jeden, a to z něj dělá výjimečného skladatele. Anders Koppel ovládá klasické hudební formy, ale v jeho stylu se odráží také jeho kladný vztah ke kubánské hudbě a latinsko-americkým tancům. Složil hudbu pro více než 200 filmů, her a baletů.

V letech 1967-1974 působil Anders jako textař a hráč na klávesové nástroje v rockové skupině Savage Rose. Jejich hudba byla na tehdejší dánské rockové scéně něčím revolučním. Anders se v roce 1974 začal věnovat více komponování vážné hudby.

V roce 1976 založil Anders skupinu Bazaar, která stále hraje především hudbu jazzovou, ale najdeme v jejich tvorbě prvky lidové a výrazné improvizací prvky. Bazaar má v současnosti již devět alb.

Z jeho klasické tvorby patří k nejslavnějším skladbám Toccata pro vibrafon a marimbu (1992), čtyři koncerty pro marimbu s orchestrem, Koncert pro flétnu, harfu a orchestr (1998) a řada dalších. Anders také umělecky spolupracuje se svým synem Benjaminem Koppelem, který je uznávaným dánským saxofonistou, Anders se tedy věnuje i komponování pro saxofon. Za zmínku stojí například Koncert pro saxofon a orchestr (1992) nebo Koncert pro rekordér, saxofon a orchestr z roku 2010.³⁹

V roce 2009 měl premiéru violoncellový koncert, který Anders napsal v roce 2006 pro Michaelu Fukačovou. Anders Koppel obdivoval její tón a temperament, který považoval v Dánsku za unikátní, Michaela se líbil Andersův kompoziční styl s jazzovými podtóny. Dohodli se tedy na spolupráci, na violoncellovém koncertě. Dílo si objednal Symfonický orchestr Odense, proběhla zde jeho světová premiéra, dirigoval Christian Badea. Třívěté dílo je dost rozsáhlé, třetí věta je technicky i rytmicky náročná, v sedmiosminovém taktu. *„Ze sedmiosminového taktu jsem kulhala ještě měsíc, špatně se to počítalo. Andersovi jsem vyčinila, co na mě vymyslel, vždyť já jsem na počítání nemožná. Odpověděl mi, že to tak napsal schválně, protože na Balkáně je to oblíbený a zažitý rytmus. Seveřani nás tu mají za Balkán.“* Michaela neměla na koncert žádný vliv, žádné konzultace v průběhu tvorby díla neproběhly, Michaela udělala pouze dvě miniaturní úpravy v kadenci.⁴⁰

³⁹ Oficiální webové stránky nahrávací společnosti Dacapo records, dostupné z: <http://www.dacapo-records.dk/en/artist-anders-koppel.aspx>

⁴⁰ Kapitola zpracovává rozhovor s Michaelou Fukačovou

11 Poul Ruders

Poul Ruders patří k nejvýraznějším dánským skladatelům současnosti, pravděpodobně je také nejvíce hraným, a to jak ve své zemi, tak i v zahraničí. Narodil se roku 1949, věnoval se hře na varhany a studoval instrumentaci u skladatele Karla Aage Rasmussena. Komponování se začal věnovat od poloviny 60. Let, přestože kompozici nikdy nestudoval. Ve své tvorbě se věnoval jak operám, sborové skladby, orchestrálním dílům, tak i komorní hudbě, skladbám pro sólové nástroje.

Ruders sám sebe popisuje jako „*filmového skladatele bez filmu*“, jeho hlavní devizou je živá představitivost, kterou mistrně zachycuje v hudbě. Vliv na Ruderse mělo dílo Žalozpěv obětem Hirošimy, jehož autorem je Krzysztof Penderecki, společným prvkem kompozičního stylu obou skladatelů je intenzita a monumentálnost. *„Výraz byl pro mě vždy tou hlavní hudební složkou.“*⁴¹

V roce 1996 měla premiéru Rudersova skladba Concerto in pieces (Purcell variations for orchestra). Ruders ji zkomponoval na popud BBC Symfonického orchestru, k oslavám třístého výročí od smrti Henryho Purcella a padesátiletému výročí od vzniku skladby Benjamina Brittena Průvodce mladého člověka orchestrem, variace na téma H. Purcella op. 34. Ruders úspěšně navázal na Brittenovo dílo a tento počín mu přinesl mezinárodní slávu.

Velkým úspěchem byla také Rudersova druhá opera The Handmaid's Tale, jejíž premiéra v Kodani roku 2000 měla skvělé recenze. Pro Rudersovu kariéru byla tato chvíle zlomovým bodem, Ruders se začal stávat čím dál více uznávaným skladatelem i mimo Dánsko, v Minnesotě, Torontu, Londýně. Na veletrhu MIDEM (Marché International du Disque at de l'Édition Musicale) v Cannes byla v roce 2002 Rudersovi udělena cena *The living composer award* právě za operu The Handmaid's Tale. Za nahrávku tohoto dílu získal také nominaci na Grammy v kategorii „Nejlepší opera“ a se svým druhým klavírním koncertem nominaci v kategorii „Nejlepší soudobé kompozice“.⁴²

Na tento velký úspěch navázal další operou Kafka's Trial v roce 2005, kterou napsal pro nově otevřenou operní budovu v Kodani. Zkomponoval také operu Selma Jezkova založenou na filmu Tanec v temnotách, jehož autorem je slavný dánský režisér Lars von Trier. Za zmínku stojí rovněž Rudersova třetí a čtvrtá symfonie.⁴³

První koncert pro violoncello Polydrama vznikl v roce 1988 jako třetí část díla zvaného Drama Trilogy, na kterém Ruders pracoval v letech 1987 a 1988. Další částí je Dramaphonia pro klavír, orchestr a bicí nástroje, a Monodrama pro bicí nástroje a orchestr.

Druhý violoncellový koncert Anima dokončil Ruders v roce 1993. Původně byl napsán pro violoncellistu Heinricha Schiffa⁴⁴, který přestože dílo nastudoval, nenašel v něm zalíbení. Michaela vzpomíná, že Heinrich Schiff řekl

⁴¹ Časopis The Musical times, číslo 1771, str. 479-481, rok vydání 1990, dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1193660>

⁴² Oficiální webové stránky Národního centra pro současnou, experimentální hudbu a zvukové umění v Dánsku, dostupné z: <http://www.snyk.dk/nyheder/ruders-grammy-nomineret-bl%C3%A6ndende-og-vanvittig-klaverkoncert>

⁴³ Oficiální webové stránky Poula Ruderse, dostupné z: <http://poulruders.net/about/>

⁴⁴ Heinrich Schiff (1951-2016) byl významný rakouský violoncellista a dirigent, působil mimo jiné jako dirigent kodaňské filharmonie.

samotnému Rudersovi, že tudy podle něj cesta moderní hudby nevede. A tak se tohoto úkolu zhostila Michaela Fukačová. Tento koncert nahrála ve spolupráci se Symfonickým orchestrem Odense a dirigentem Janem Wagnerem, CD bylo vydáno hudebním vydavatelstvím Bridge Records. Je to dílo plné dynamických kontrastů, sólový part je příjemně melodický, nikdy není zastíněn orchestrem.

Zajímavý je také fakt, že Michaela a Poul Ruders mají stejný den narození a sdílejí fóbii z dopravních prostředků, Michaela z letadel a Poul z aut. Když Michaela studovala tento koncert, jejich setkání se nikdy nemohla uskutečnit v jejím domě, protože tak daleko Poul zkrátka nemohl přicestovat.⁴⁵

⁴⁵ Kapitola zpracovává rozhovor s Michaelou Fukačovou

12 Jesper Koch

Jesper Koch se narodil v roce 1967 a už jako jedenactiletý začal komponovat. Studoval na Královské hudební akademii v Kodani, mezi jeho učitele patřil Ib Nørholm, Andy Pape, K. A. Rasmussen nebo Colin Mathews. V roce 1988 získal stipendium Carla Nielsena. V roce 1992 se skladbou Ice-Breaking pro dva akordeony a bicí nástroje vyhrál první cenu na každoroční hudební události International Rostrum of Composers konající se v Paříži, v kategorii skladatelů pod třicet let. Také mu byla udělena cena Carla Nielsena v roce 1988 a o šest let později získal tříletý pracovní grant od společnosti National Arts Foundation.

Jesper Koch velice rád skládá pro akordeon, pro který mimo jiné napsal skladbu Jabberwocky pro sólový akordeon nebo Diversions pro akordeon s orchestrálním doprovodem. Koch spolupracuje se Symfonickým orchestrem Odense, orchestrem Collegium Musicum v Kodani a nyní i se Symfonickým orchestrem Aalborg.

Jméno tohoto skladatele však není známé jen v severských zemích, ale dostává se do střední Evropy i Kanady. Hudební kritici oceňují především jeho cit pro zachycení fiktivních příběhů v hudbě a zařazení humorných prvků do hudby.⁴⁶

Koch pracoval v letech 2005-2007 na svém prvním violoncellovém koncertě, který měl světovou premiéru v roce 2011 v Sønderborgu. Třívětý koncert s názvem Dreamscapes je věnován Michaele Fukačové, orchestru Southern Jutland Symphony Orchestra a dirigentovi Davidu Porcelijnovi.⁴⁷ Po premiéře v Dánsku ho Michaela hrála několikrát v Německu s tamními orchestry, mimo jiné s britským dirigentem Justinem Brownem. Příští rok má Michaela tento koncert také natáčet na desku, pravděpodobně s dirigentem Alexandrem Vedernikovem⁴⁸.

⁴⁶ Oficiální webové stránky Edition-s, dostupné z: <http://www.edition-s.dk/composer/jesper-koch>

⁴⁷ Oficiální webové stránky Edition-s, dostupné z: <http://www.edition-s.dk/news/world-premiere-of-jesper-koch%E2%80%99s-cello-concerto>

⁴⁸ Alexander Vedernikov je šéfdirigentem Symfonického orchestru Odense.

Závěr

Smyslem práce bylo představit Michaelu Fukačovou, českou violoncellistku patřící mezi současnou světovou špičku ve svém oboru, a zmapovat jednotlivá období jejího života. V jednotlivých kapitolách jsem nastínila její rodinné zázemí, studijní léta, úspěchy, koncertní činnost, pozdější odchod do Dánska. Práce umožnila čtenáři i malé nahlédnutí do osobní oblasti života Michaely. Mým cílem bylo touto formou především seznámit české hudebníky s Michaelou Fukačovou, jejíž genialita mnohonásobně převyšuje uznání, které se jí dostává v její domovině.

Další část práce byla zaměřena na dánské skladatele, kteří zasáhli do vývoje hudby v Dánsku, poté se zabývala soudobými violoncellovými skladbami zmíněných autorů. Michaela Fukačová několik z nich již mnohokrát úspěšně koncertně provedla, její zkušenosti mi tedy pomohly v dotváření celkového obrazu o skladbách. Skladby by se pochopitelně mohly detailně analyzovat, ale to nebyl účel práce. Cílem bylo stručně zmapovat stěžejní díla dánské violoncellové literatury a rozšířit tak violoncellistům znalost violoncellového repertoáru. Věřím, že tato práce tak může být violoncellistům prospěšná při výběru nových skladeb.

Použitá literatura a prameny

Jarolímková Hana, Hudební rozhledy, ročník 60, rok vydání 2007, str. 3-7

Měrka Ivan: Violoncello. Dějiny, literatura, osobnosti, Montanex, Ostrava 1995, ISBN 80-85780-05-4, str. 287-288

Morgan P. Robert: The Harvard Dictionary of Music

Stehlík Luboš, Harmonie, rok vydání 1996, str. 32-35

Šmolík Jan, Hudební rozhledy, ročník 50, rok vydání 1997, str. 2-5

Tesař Milan, Společenský týdeník Reflex, č. 47, rok vydání 2007, str. 3-7

Novotná Jitka, Týdeník rozhlas, rok vydání 2010, str. 12-14

White D. John: New music of the Nordic Countries, Pendragon Press 2002, ISBN 1576470199, str. 12-14

Internetové zdroje

Carl Nielsen [online],[cit. 2017-4-2].
Dostupné z: <http://carlnielsen.org/en/timeline>

Český hudební slovník osob a institucí. Neruda František [online], 2015-7-22, [cit. 2017-4-3]. Dostupné z:
http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=2367

The official website of Denmark. Johan Peter Emilius Hartmann [online], Anne Ørbæk Jensen, Gyldendal Leksikon [cit. 2017-4-9]. Dostupné z:
<http://denmark.dk/en/meet-the-danes/great-danes/musicians-and-dramatists/johan-peter-emilius-hartmann/>

The Royal Danish Academy of Music. History [online], [cit. 2017-4-8].
Dostupné z: <http://www.dkdm.dk/Om-DKDM/Maal-og-resultater/Historie>

Dacapo records, classical and new music from the Danish National Label. Anders Koppel. [online] ©2017 [cit. 2017-4-10]
Dostupné z: <http://www.dacapo-records.dk/en/artist-anders-koppel.aspx>

Edition-s, music-sound-art. Jesper Koch. [cit. 2017-4-7]
Dostupné z: <http://www.edition-s.dk/composer/jesper-koch>

Edition-s, music-sound-art. World premiere of Jesper Koch 's cello concerto. 2011-10-29 [cit. 2017-4-11]
Dostupné z: <http://www.edition-s.dk/news/world-premiere-of-jesper-koch%E2%80%99s-cello-concerto>

Michaela Fukačová [online], ©2012 [cit. 2017-4-8]
Dostupné z: <http://michaela-fukacova.webnode.cz>

ArkivMusic. The source for classical music. Niels Gade [online],
©2017 [cit. 2017-4-5]
Dostupné z: <http://www.arkivmusic.com/classical/Name/Niels-Gade/Composer/4136-1>

The Official Poul Ruders website [online] [cit. 2017-4-10]
Dostupné z: <http://poulruders.net/about/>

Dacapo records, classical and new music from the Danish National Label. Herman D. Koppel [online] ©2017 [cit. 2017-4-11]
Dostupné z: <http://www.dacapo-records.dk/en/artist-herman-d--koppel.aspx>

Sdružení dánských skladatelů (Dansk komponist forening). Franz Neruda.
[online] [cit. 2017-4-9]
Dostupné z: <http://www.komponistbasen.dk/node/1465#1>

Michaela Fukačová [online], ©2000-2017 [cit. 2017-4-1]
Dostupné z: <http://www.fukacova.com>

Dacapo records, classical and new music from the Danish National Label. J.P.E. Hartmann. [online] Inger Sørensen, 2006 [cit. 2017-4-8]
Dostupné z: <http://www.dacapo-records.dk/en/recording-v%C3%B8lvens-sp%C3%A5dom.aspx>

Musicweb international. Herman D. Koppel. [online] Jonathan Woolf,
[cit. 2017-4-10] Dostupné z: http://www.musicweb-international.com/classrev/2003/Apr03/Koppel_quartets.htm

The musical times. Poul Ruders: 'A Film-Composer with No Film' [online časopis]
David Bray, č. 1771, rok vydání 1990. [cit. 2007-4-11]
Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/1193660>

Český hudební slovník osob a institucí. Jiří Fukač [online] 2008-7-4 [cit. 2007-4-13]. Dostupné z:
http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=5234

Český hudební slovník osob a institucí. Jitka Fukačová [online] 2008-7-3 [cit. 2007-4-13]. Dostupné z:
http://www.ceskyhudebnislovník.cz/slovník/index.php?option=com_mdictionary&action=record_detail&id=1002945

Nepublikované zdroje

Rozhovory s Michaelou Fukačovou
(Interpretační kurzy francouzsko-české akademie v Telči 2015-2016,
Tišnov 8. 5. 2016)